

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Слюсаренко А.Г. Історія української Конституції / А.Г. Слюсаренко, М.В. Томенко. – К. : Знання, 1993. – 192 с.
2. Історія української Конституції / упоряд. А.Г. Слюсаренко, М.В. Томенко. – К. : Право, 1997. – 464 с.
3. Тищик Б.Й. Українська народна республіка (1917–1920) / Б.Й. Тищик, О.А. Вівчаренко. – Коломия : Вік, 1994. – 62 с.
4. Гришук В.К. Кодифікація кримінального законодавства України: проблеми історії і методології / В.К. Гришук. – Львів : Світ, 1992. – 168 с.
5. Ушанов И.А. Создание первого народного суда в Петрограде / И.А. Ушанов // Советское государство и право. – 1957. – № 1. – С. 4–7.
6. Землянский П.Т. Уголовно-процессуальное законодательство в первые годы советской власти (на материалах УССР) / П.Т. Землянский. – К., 1972. – 306 с.
7. Собрание узаконений РСФСР. – 1922. – № 20–21. – Ст. 230.
8. Собрание узаконений РСФСР. – 1922. – № 41. – Ст. 593.
9. Собрание узаконений РСФСР. – 1924. – № 24. – Ст. 206.
10. Конституции Союза ССР и союзных республик. – М. : Изд-во «Власть советов», 1937.
11. Указом КПК УРСР від 16 квітня 1984 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1984. – № 18. – Ст. 351.

Вовчук М. В., здобувач кафедри історії держави та права Національної академії внутрішніх справ

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ПРОТИДІЇ ПОРУШЕННЯМ МОНОПОЛІЇ НА СІЛЬ В УСРР (1921–1922 РР.)

Увагу дослідників завжди привертає проблематика перехідних, переломних етапів у становленні тих чи інших державних утворень. Не стала виключенням у цьому аспекті й УСРР. Динамічні суспільно-політичні зміни та воєнні катаклізми, що супроводжували встановлення радянської влади на території України, справили свій вплив і на формування законодавства держави, в тому числі й кримінального.

Ще 25 січня 1919 року в умовах складної ситуації з продовольством Тимчасовий робітничо-селянський уряд України видав декрет «Про організацію продовольчої справи в Україні», згідно з яким було встановлено державну монополію на заготівлю хліба, цукру, солі, чаю з встановленням твердих цін на ці продукти [1, с. 11]. Така націоналізація промисловості стала одним із виявів політики «воєнного комунізму», що з 1919 року планомірно здійснювалася на території України. Але із переходом до НЕПу питання встановлення державних монополій все ще залишалося відкритим, більше того, розроблялась доволі значна нормативна база, спрямована на протидію їх порушенням. Зокрема, протидії порушенням монополії на сіль.

31 травня 1921 року РНК РСФРР було прийнято декрет «Про введення державної монополії на сіль». Менш ніж через місяць його положення також було поширено і на територію УСРР. Таким чином торгівля сіллю приватними особами у вигляді промислу заборонялася, а у випадку порушення цієї вимоги особа підлягала притягненню до кримінальної відповідальності. Порушення означеного декрету, а також, виданих на його основі інструкцій та постанов каралось «по суду» [2].

У розвиток нормативно-правової бази з даного питання 18 жовтня цього ж року було прийнято декрет РНК «Про відповідальність за продаж, розкрадання і халатне зберігання солі». Ним передбачалося, що у зв'язку з припиненням торгівлі та преміюванням сіллю, було заборонено без дозволу відповідних органів Народного комісаріату продовольства переміщувати сіль у розмірі більше встановленої норми в 1 пуд (16 кг. – *авт.*). Під переміщенням мається на увазі, перевезення, в тому числі, залізницею, гужевим транспортом та водним сполученням; а також посилки. Особи, винні в порушенні означених вимог, підлягали притягненню до відповідальності через народні суди або революційні трибунали, в залежності від того, є вони приватними чи посадовими особами. Сіль, котра незаконно переміщалась, підлягала конфіскації. Окремо в документі наголошувалось на тому, що особи, винні в розкраданні та халатній охороні солі, підлягали суворій відповідальності, включно до застосування вищої міри [3].

Наводилися в законодавстві й певні пояснення стосовно заборони преміювання сіллю. Так, не зважаючи на пряму заборону преміювання сіллю праці та заготовок, передбачалася можливість на місцях видобутку певний відсоток виробництва відраховувати в розпорядження місцевих управлінь південьсолі. Вони, в свою чергу, могли обмінювати її з Народним комісаріатом продовольства або, за його вказівкою, з губсоюзами.

Стосовно міри відповідальності за злочини, скоєні проти соляної монополії, в постанові ВУЦВК та РНК УСРР від 19 жовтня 1921 року «Про монополію на сіль» зазначалося, що особи, котрі скоїли злочини проти монополії на сіль, підлягають притягненню до кримінальної відповідальності через особливі сесії народного суду. При чому, міра покарання мала бути не нижче, ніж позбавлення волі або примусові роботи. Злочини ж, скоєні в цій сфері посадовими особами або орендарями соляних покладів, розглядалися революційними трибуналами [4].

З 15 вересня 1922 року було введено в дію Кримінальний кодекс УСРР. З цього моменту втрачали силу всі інші, раніше видані закони в частині встановлення ними підстав та розмірів кримінальних покарань за деякими виключеннями. Значним позитивом було те, що у зв'язку з кодифікацією кримінального законодавства, було упорядковано кримінально-правові норми, що сприяло їх єдиному розумінню та використанню на всій території держави. Зокрема, ст. 136 Кримінального кодексу УСРР передбачала, що порушення положень, котрі регулюють втілення в життя державних монополій, карається примусовими роботами або позбавленням волі на термін не менше шести місяців [5, с. 479]. У повній мірі ця стаття підлягала використанню і при кваліфікації діянь, спрямованих на порушення соляної монополії.

Таким чином, можна вести мову про те, що в період 1921–1922 років ведеться досить активна нормотворча робота, спрямована на протидію порушенню державної монополії на сіль. Одним із аспектів такої роботи стало встановлення суворой кримінальної відповідальності за окремі види порушень монополії аж до найвищої міри.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бабічева О. С. Трансформація соціально-економічних та суспільних процесів селянства України в період громадянської війни / О. С. Бабічева // Грани. – 2012. – №7(87). – С. 10–14.
2. О введении государственной монополии на соль: постановление Совета Народных Комиссаров от 24 июня 1921 г. // Борьба с преступностью в Украинской ССР / [авт. очерка и сост. сб. док. проф. П. П. Михайленко]. – К., 1966. – Кн. 1 : 1917–1925 гг. – С. 277.
3. Об ответственности за продажу, расхищение и небрежную охрану соли: декрет Совета Народных Комиссаров от 18 октября 1921 г. // Борьба с преступностью в Украинской ССР / [авт. очерка и сост. сб. док. проф. П. П. Михайленко]. – К., 1966. – Кн. 1 : 1917–1925 гг. – С. 333.
4. О монополии на соль: постановление Всеукраинского Центрального Исполнительного Комитета и Совета Народных Комиссаров от 19 октября 1921 г. : // Борьба с преступностью в Украинской ССР / [авт. очерка и сост. сб. док. проф. П. П. Михайленко]. – К., 1966. – Кн. 1 : 1917–1925 гг. – С. 336.
5. О введении в действие Уголовного кодекса УССР: постановление Всеукраинского Центрального Исполнительного Комитета от 23 августа 1922 г. // Борьба с преступностью в Украинской ССР / [авт. очерка и сост. сб. док. проф. П. П. Михайленко]. – К., 1966. – Кн. 1 : 1917–1925 гг. – С. 450–496.

Гіталов І. О., студент магістратури
навчально-наукового інституту № 4
Національної академії внутрішніх справ

РОЗВИТОК КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА НАСИЛЬНИЦЬКІ ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ВЛАСНОСТІ В ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ

Історія людства, як відомо, пов'язана з насильством. Насильство у сучасному світі стало традиційним та одним з найпопулярніших методів вирішення конфліктних ситуацій. Виключенням не є й використання насильства при вчиненні злочинних дій проти власності. Посягання на власність із застосуванням насильства становлять одну з найбільш